

Het begon toen George een week voor de begrafenis van Bob Green een zwart pak paste bij Allders.

Het vooruitzicht van de begrafenis was niet wat hem van zijn stuk had gebracht. Noch de dood van Bob. Eerlijk gezegd had hij Bobs kleedkamerjovialiteit altijd een beetje vermoeiend gevonden, en was hij stiekem opgelucht dat ze nooit meer zouden squashen. Bovendien was de manier waarop Bob was gestorven (een hartaanval voor de televisie, bij het kijken naar de roeiwedstrijd tussen Oxford en Cambridge) op een merkwaardige manier geruststellend. Susan was bij haar zuster geweest, en toen ze terugkwam lag hij midden in de kamer op zijn rug met één hand over zijn ogen. Hij zag er zo vredig uit dat ze eerst nog dacht dat hij een dutje deed.

Het had natuurlijk pijn gedaan. Maar pijn kon je wel hebben. En de endorfine zou vrij snel aan het werk zijn gegaan, gevolgd door het gevoel dat je leven aan je voorbijflitst, dat George zelf een paar jaar eerder had ervaren toen hij van een ladder in het rotstuintje was gevallen, zijn elleboog had gebroken en van zijn stokje was gegaan, in zijn herinnering een niet onprettige gewaarwording (om de een of andere reden had het uitzicht vanaf de Tamar Bridge in Plymouth een prominente rol gespeeld). Hetzelfde gold waarschijnlijk voor die helder verlichte tunnel als het licht in de ogen doofde, gezien de vele mensen die de engelen hoorden roepen, en dan een jeugdige arts met een defibrillator boven zich zagen wanneer ze alsnog bijkwamen.

Daarna... niets. Het zou voorbij geweest zijn.

Het was natuurlijk te jong. Bob was eenenzestig. En het zou zwaar worden voor Susan en de jongens, ook al bloeide Susan wel op nu ze zelf haar zinnen mocht afmaken. Maar alles bij elkaar leek het een mooie manier om te gaan.

Nee, hij was de kluts kwijt door het plekje.

Hij had zijn broek uitgedaan en trok de pantalon van het pak aan, toen hij een ovaaltje gezwollen vlees op zijn heup zag dat donkerder was dan de omringende huid en een beetje schilferde. Zijn maag kwam omhoog en hij moest een

kleine hoeveelheid braaksel wegslikken die achter in zijn mond verscheen.

Kanker.

Zo had hij zich niet meer gevoeld sinds John Zinewski's Fireball jaren geleden was omgeslagen en hij onder water met zijn enkel in de lus van een touw verstrikt was geraakt. Maar dat had hoogstens drie of vier tellen geduurd. En deze keer was er niemand die hem kon helpen om de boot weer recht te krijgen.

Hij zou zich van kant moeten maken.

Het was geen opbeurende gedachte, maar het was wel iets wat hij kon doen, en daardoor voelde hij dat hij wat meer greep op de situatie had.

De vraag was alleen hoe.

Van een hoog gebouw springen was een beangstigend idee. Langzaam je lichaamszwaartepunt over de rand laten zakken, de kans dat je je onderweg nog bedacht. En het laatste waaraan hij nu behoefte had, was nog meer angst.

Om je te verhangen had je materiaal nodig en hij bezat geen pistool.

Als hij genoeg whisky dronk, kon hij misschien de moed verzamelen om met de auto te verongelukken. Op de A16 aan deze kant van Stamford was een grote stenen poort. Daar kon hij zonder enig probleem met 150 kilometer per uur tegenaan knallen.

Maar als hij het op het laatste moment toch niet durfde? Of te dronken was om te kunnen rijden? Of als er net iemand de weg op draaide? En als die dan om het leven kwam en hijzelf verlamd raakte en in een rolstoel in de gevangenis aan kanker stierf?

'Meneer...? Wilt u zo vriendelijk zijn mee terug te lopen naar de winkel?'

Een jongeman van een jaar of achttien staaarde George aan. Hij was een kop groter dan George, had rossige bakkebaarden en een marineblauw uniform dat een paar maten te groot voor hem was.

George besepte dat hij op de tegels voor de ingang van de winkel op zijn hurken zat.

'Meneer...?'

George kwam overeind. 'Het spijt me vreselijk.'

'Wilt u zo vriendelijk zijn om mee te gaan...?'

George keek omlaag en zag dat hij de pantalon van het pak nog aanhad en dat de gulf open stond. Die knoopte hij gauw dicht. 'Natuurlijk.'

Hij ging weer naar binnen en liep met de bewaker vlak achter zich tussen de handtassen en parfums door naar de afdeling herenkleding.

'Ik geloof dat ik een soort aanval heb gehad.'

'Ik vrees dat u dat met de afdelingschef zult moeten bespreken, meneer.'

De zwarte gedachten die nog maar een paar seconden geleden zijn hoofd hadden gevuld, leken zich nu lang geleden te hebben voorgedaan. Goed, hij stond

wat wankel op zijn benen, zoals je je voelde wanneer je bijvoorbeeld met een beitel was uitgeschoten en een plakje van je duim had afgehaald, maar gegeven de omstandigheden voelde hij zich verrassend goed.

De chef van de afdeling herenkleding stond naast een rek pantoffels met zijn handen over elkaar voor zijn kruis. 'Dank je, John.'

De bewaker gaf een eerbiedig knikje, draaide zich snel om en liep weg.

'Zo, meneer...'

'Hall. George Hall. Mijn excuses. Ik...'

'Misschien moeten we even naar mijn kantoortje gaan,' zei de chef.

Er verscheen een vrouw met de broek van George. 'Deze heeft hij in de pas-kamer laten liggen. Zijn portefeuille zit in de zak.'

George ging door. 'Ik geloof dat ik een soort black-out heb gehad. Het was echt niet de bedoeling om moeilijkheden te maken.'

Wat was het prettig om met andere mensen te praten. Zij zeiden iets. Hij zei iets terug. Het regelmatige tik-tak van het gesprek. Hij had de hele middag zo door kunnen gaan.

'Gaat het wel, meneer?'

De vrouw hield een hand onder zijn elleboog en hij gleed omlaag en opzij op een stoel die steviger voelde, lekkerder zat en meer steun bood dan alle stoelen uit zijn herinnering.

Een paar minuten lang werd alles een beetje vaag.

Toen werd hem thee in zijn handen gestopt.

'Dank u.' Hij nam een slokje. Het was geen lekkere thee, maar hij was wel warm en zat in een fatsoenlijke porseleinen mok en het was een troost om die vast te houden.

'Misschien moeten we een taxi voor u bellen.'

Het was waarschijnlijk beter, dacht hij, om terug te gaan naar het dorp en het pak een andere keer te kopen.

Hij besloot niet tegen Jean te zeggen wat er was gebeurd. Die zou er toch maar over willen praten en dat zag hij niet zo zitten.

Praten werd wat George betrof overschat. Je kon tegenwoordig de televisie niet aanzetten of je zag mensen hun adoptie bespreken of uitleggen waarom ze hun man hadden vermoord. Niet dat hij iets tegen praten had. Praten was een van de genoegens van het leven. En iedereen had het nodig om af en toe bij een pot Ruddles te klagen over collega's die te weinig dachten of tienerzonen die diep in de nacht dronken thuiskwamen en in de hondenmand kotsten. Maar het veranderde niets.

Het geheim van de tevredenheid, vond George, lag in het geheel negeren van veel dingen. Hoe iemand tien jaar op hetzelfde kantoor kon werken of kinderen kon grootbrengen zonder bepaalde gedachten zo ver mogelijk weg te bergen was hem een raadsel. En met het oog op die akelige laatste ronde als je wel een katheter had maar geen tanden meer, mocht je je handen dichtknijpen als je je geheugen verloor.

Hij zei tegen Jean dat hij niet was geslaagd bij Allders en het maandag weer zou proberen wanneer hij het centrum van Peterborough niet met veertigduizend andere mensen hoefde te delen. Toen ging hij naar boven naar de badkamer en plakte een grote pleister op de plek, zodat je die niet meer zag.

Hij verkeerde het grootste deel van de nacht in diepe slaap en werd pas wakker toen Ronald Burrows, zijn lang verscheiden aardrijkskundeleraar, hem een stuk isolatietape op de mond had geplakt en met een lange draadnagel een gat in zijn borstwand had getimmerd. Vreemd genoeg was het de stank die hem het meest verontrustte, een stank die deed denken aan een slecht schoongehouden openbaar toilet dat onlangs was gebruikt door een erg ziek persoon, kruidig en bedwelmend, een stank, en dat was nog het allergenste, die uit de wond in zijn eigen lichaam leek te komen.

Hij hechtte zijn blik aan de lampenkap met kwastjes boven zijn hoofd en wachtte tot zijn hart wat rustiger werd, als iemand die uit een brandend gebouw is gered, nog steeds niet helemaal in staat om te geloven dat hij veilig is.

Zes uur.

Hij gleed uit bed en ging naar beneden. Hij deed twee boterhammen in de broodrooster en pakte de percolator die ze met kerst van Jamie hadden gekregen. Het was een belachelijk ding, dat ze om diplomatieke redenen niet wegbor-gen. Maar het voelde nu goed om het reservoirtje met water te vullen, koffie in het trechterbakje te doen, de rubberen afsluitring op zijn plaats te duwen en de twee aluminium delen aan elkaar te schroeven. Het apparaat deed hem vreemd genoeg denken aan Gareths stoommachine, waarmee George had mogen spelen bij het beruchte bezoek aan Poole in 1953. En het was een stuk beter dan de bo-men achter in de tuin als zeemonsters heen en weer te zien zwaaien terwijl hij zat te wachten tot de waterkoker klaar was.

De blauwe vlam zuchtte onder de voet van de metalen percolator. Binnen kam-peren. Een klein avontuur.

De toast plingde omhoog.

Dat was natuurlijk het weekend dat Gareth die kikker verbrandde. Wat vreemd om achteraf te constateren dat een heel leven zo duidelijk werd samengevat in vijf minuten op een middag in augustus.

Hij smeerde boter en marmelade op de toast terwijl de koffie door het appa-raat gorgelde. Hij schonk de koffie in een beker en nam een slokje. Loeisterk. Hij deed er melk bij tot de kleur van pure chocola ontstond en ging zitten. Hij pak-te het *RIBA-magazine*, dat Jamie bij zijn laatste bezoek had laten liggen.

Het Azman Owenhuis.

Houten luiken, glazen schuifdeuren, Bauhaus-eetstoelen, de ene vaas met wit-te lelies op de tafel. Goeie genade. Soms wou hij dat er op zo'n interieurfoto eens ergens een vuile onderbroek lag.

‘Elektrische binnenvibratoren met hoge frequentie en constante amplitude werden gespecificeerd voor de compactie, om de tochtpotentie te minimaliseren en een uniforme compactie te garanderen...’

Het huis leek wel een bunker. Waarom toch altijd dat beton? Gingen de men-sen over vijfhonderd jaar onder de viaducten over de M6 staan om de vlekken te bewonderen?

Hij legde het blad weg en begon aan het cryptogram in de *Daily Telegraph*. Nanoseconde. Byzantium. Quetzal.

Jean verscheen om half acht in haar paarse badjas. ‘Kon je niet slapen?’

‘Ik werd om zes uur wakker. Het lukte me niet om in te dommelen.’

‘Ik zie dat je Jamies dingetjes hebt gebruikt.’

‘Het valt eigenlijk best mee,’ zei George, hoewel de cafeïne hem eerlijk gezegd trillende handen had bezorgd en het onaangename gevoel dat je kreeg wanneer je slecht nieuws verwachtte.

‘Wil je iets hebben? Of ben je helemaal voorzien?’

‘Appelsap zou lekker zijn. Dank je.’

Op sommige ochtenden keek hij naar haar en voelde hij een lichte afkeer van deze vlezige vrouw op leeftijd met haar heksenhaar en halskwabben. Maar op een ochtend als deze... Liefde was misschien niet het goede woord, al hadden ze zichzelf een paar maanden terug in dat hotel in Blakeney verbaasd door tegelijk wakker te worden en geslachtsgemeenschap te hebben terwijl ze niet eens hun tanden hadden gepoetst.

Hij legde zijn arm om haar heupen en zij aaide zijn hoofd gedachteloos, zoals je een hond zou aaien.

Er waren dagen dat het benijdenswaardig leek om een hond te zijn.

‘Dat vergat ik nog te zeggen.’ Ze draaide zich los. ‘Katie belde gisteravond. Ze komen vanmiddag eten.’

‘Ze?’

‘Zij met Jacob en Ray. Katie wou graag een dagje weg uit Londen.’

Alle Jezus. Daar zat hij nou net op te wachten.

Jean boog zich voorover de koelkast in. ‘Probeer je fatsoen te houden.’

Jean spoelde de gestreepte bekers om en zette ze op het rek.

Een paar minuten later verscheen George weer in zijn werkkleren en liep de tuin in om in de motregen te gaan metselen.

Stiekem was ze heel trots op hem. Met de man van Pauline was het bergafwaarts gegaan vanaf het moment dat hij de karaf met inscriptie overhandigd kreeg. Twee maanden later zat hij 's middags om drie uur met een fles whisky in zijn lijf midden op het gazon als een hond te blaffen.

Toen George haar de tekeningen voor zijn atelier liet zien, had ze moeten denken aan Jamies tekeningen voor dat toestel om de Kerstman mee te vangen. Maar daar stond het, aan de overkant van het gazon, de fundamente, vijf rijen stenen, raamkozijnen op een stapel onder blauw plastic zeil.

Zeven of zevenenvijftig, ze hadden hun projecten nodig. Met iets doods terugkomen in de grot. De Wellingborough-franchise op poten zetten. Goed eten tussen de middag, twintig minuten spelen, en af en toe een pluim ten teken dat iemand ze zag.

Ze schroefde de percolator los en een plakje doorweekte drab zakte op de af-druipplaat en viel uit elkaar. 'Hè.'

Ze pakte een doekje uit de kast.

Het leek wel of ze terugkwamen uit Vietnam, zoals sommigen over hun pensionering praatten. Aan de vrouwen werd niet gedacht. Het maakte niet uit hoeveel je van iemand hield. Vijfendertig jaar het rijk alleen thuis en dan moest je het delen met... een vreemde ging ver, maar...

Ze zou David kunnen blijven zien. Met haar ochtenden op de basisschool en haar deeltijdbaan bij Ottakar's in de stad was het niet zo moeilijk om een paar uur extra weg te zijn zonder dat George iets merkte. Maar het had minder als bedrog gevoeld toen hij nog werkte. Nu at hij zeven dagen per week tussen de middag thuis en kwamen sommige dingen veel te dicht bij elkaar te liggen.

Gelukking was hij graag alleen thuis en toonde hij bar weinig belangstelling voor wat ze deed als ze weg was. Wat het makkelijker maakte. Het schuldgevoel. Of het gebrek daaraan.

Ze spoelde het koffiegruis van het doekje, wrong het uit en hing het over de kraan.

Nu was ze onaardig. Het vooruitzicht van de maaltijd, waarschijnlijk. Hij en Ray die beleefd deden, terwijl ze eigenlijk als twee kemphanen wilden vechten.

George was een fatsoenlijke man. Nooit dronken. Hij had haar nooit geslagen, de kinderen nooit geslagen. Verhief zelden zijn stem. Vorige week nog had ze gezien hoe hij een Engelse sleutel op zijn voet liet vallen. Hij deed zijn ogen dicht, rechtte zijn rug en concentreerde zich, alsof hij iemand probeerde te verstaan die hem van heel ver riep. En maar één bekeuring voor te hard rijden.

Misschien was dat het probleem wel.

Ze wist nog dat ze jaloers was op Katie toen die verkering kreeg met Graham. Dat ze vrienden waren. Gelijkwaardig. Het gezicht van George die keer aan tafel toen ze het over de geboorte hadden. Graham die het woord 'clitoris' gebruikte, en George wiens vork met ham voor zijn open mond tot stilstand kwam.

Maar dat was het probleem als je vrienden was. Graham neemt op een dag gewoon de benen en zij mag verder voor Jacob zorgen. Wat een man als George nooit zou doen.

Maar wat Ray betrof had hij gelijk. Zij verheugde zich net zomin op het feit dat Ray kwam eten. Goddank kwam Jamie niet. Die ging Ray binnenkort een keer 'Meneer Dombo' noemen zonder te beseffen dat Katie het kon horen. Of Ray zelf. En dan moest zij iemand naar het ziekenhuis brengen.

De helft van Katies IQ en toch noemde Ray haar 'een geweldig vrouwtje'. Al had hij die keer wel de grasmaaier gemaakt. Waar George weer niet zo blij mee was. Maar Ray was tenminste wel betrouwbaar. En dat had Katie nu nodig. Iemand die wist dat ze bijzonder was. Iemand met een goed salaris en een dikke huid.

Zolang Katie maar niet met hem trouwde.

George goot specie op het vierkant stuk hardboard en voelde met het blad van de troffel of er geen klontjes in zaten.

Het was net die vliegangst.

Hij pakte een baksteen, deed specie op de onderkant, legde hem neer en schoof hem voorzichtig opzij, zodat hij goed tegen de rechtopstaande waterpas aan lag.

In het begin had hij ze niet zo erg gevonden, die schokkerige vluchten met propellervliegtuigen naar Palma en Lissabon. Hij herinnerde zich voornamelijk zwerterige voorverpakte kaas en dat geraas als de toiletpot opening en de inhoud de stratosfeer in viel. Toen het vliegtuig terug uit Lyon in 1979, waarbij drie keer ijsafzetting moest worden verwijderd. Eerst was hem alleen maar opgevallen dat iedereen in de wachtruimte zijn best deed om hem knettergek te maken (Katie die de handstand oefende, Jean die naar de dutyfreewinkel ging nadat hun vlucht al was omgeroepen, de jongeman tegenover hen die zijn uitzonderlijk lange haar aaide alsof het een of ander tam dier was...). En toen ze dan aan boord gingen, was er iets in de bedompte, chemische lucht van de cabine zelf geweest dat hem een benauwd gevoel in de borst had bezorgd. Maar pas toen ze naar de startbaan taxieden, beseftte hij dat er midden in de lucht een catastrofale technische storing zou optreden en dat hij een aantal minuten lang samen met tweehonderd huilende en zich bevuilende mensen in een grote stalen buis naar de aarde zou tuimelen en daarna in een oranje vuurbal van verwrongen staal de dood zou vinden.

Hij wist nog dat Katie zei: ‘Mam, ik geloof dat er iets met papa is’, maar ze leek te roepen vanuit een piepklein schijfje zonlicht boven aan een bijzonder diepe put waarin hij was gevallen.

Hij staaarde hardnekkig naar de rugleuning van de stoel voor zich en probeerde wanhopig te doen alsof hij thuis in de woonkamer zat. Maar om de paar minuten hoorde hij een sinister belletje en zag hij in de scheidingswand rechts van hem een rood lampje knippen, een geheim teken voor het cabinepersoneel dat de piloot in de cockpit met een fataal defect worstelde.

Het was niet zozeer dat hij niet kon praten, als wel dat praten iets was wat plaatsvond in een andere wereld die hij zich slechts heel vaag kon herinneren.

Op een gegeven moment keek Jamie uit het raampje en zei: 'Ik geloof dat de vleugel eraf valt.' Jean siste: 'Hou nou eens op met dat kinderachtige gedoe,' en George voelde daadwerkelijk de klinknagels losschieten en de vliegtuigromp als een betonblok vallen.

Nog verscheidene weken daarna kon hij geen vliegtuig in de lucht zien zonder kwaad te worden.

Het was een natuurlijke reactie. Het was niet de bedoeling dat mensen werden ingeblikt en met raketten met straalmotoren door de lucht geschoten.

Hij legde een steen op de tegenoverliggende hoek en spande een draad over de bovenkant van de twee stenen om te zorgen dat hij niet scheef ging.

Natuurlijk voelde hij zich vreselijk. Dat kreeg je met angst, dan wilde je snel uit gevaarlijke situaties vluchten. Luipaarden, reuzenspinnen, vreemde mannen met speren die de rivier over kwamen. Eigenlijk hadden anderen een groter probleem, degenen die de *Daily Express* lazen en op zuurtjes zaten te zuigen alsof het een grote bus was.

Maar Jean hield van de zon. En naar Zuid-Frankrijk rijden zou een vakantie al verpesten nog voor hij was begonnen. Dus had hij een strategie nodig om te voorkomen dat de ontzetting in mei bezit van hem nam en in juli uitliep op een of andere атаque op Heathrow. Squash, lange wandelingen, bioscoop, Tony Bennett met de volumeknop helemaal open, het eerste glas rode wijn om zes uur, een nieuwe roman over Flashman.

Hij hoorde stemmen en keek op. Jean, Katie en Ray stonden als buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders op de patio te wachten tot hij kwam aanmeren.

'George...?'

'Ik kom eraan.' Hij haalde de overtollige specie rond de net gelegde stenen weg, schraapte de rest terug in de emmer en deed het deksel er weer op. Hij kwam overeind en liep het gazon over terwijl hij zijn handen aan een lapje afveegde.

'Katie heeft nieuws,' zei Jean, op de toon die ze gebruikte als ze de artritis in haar knie negeerde. 'Maar ze wou het pas vertellen als jij er ook bij was.'

'Ray en ik gaan trouwen,' zei Katie.

George ervoer een korte uittreding. Hij keek vanaf vijf meter boven de patio hoe hij Katie kuste en Ray een hand gaf. Het was net als toen hij van die ladder was gevallen. Zoals de tijd vertraagde. Zoals je lichaam instinctief wist hoe je je hoofd met je armen moest beschermen.

'Ik leg de champagne in de koelkast,' zei Jean en trippelde het huis weer in.

George keerde terug in zijn lichaam.

‘Eind september,’ zei Ray. ‘We houden het simpel. We willen jullie niet te veel last bezorgen.’

‘Juist,’ zei George. ‘Juist.’

Hij zou een speech moeten houden bij de receptie, een speech waarin hij aardige dingen over Ray zei. Jamie zou weigeren om op de bruiloft te komen. Jean zou Jamie weigeren toe te staan om te weigeren op de bruiloft te komen. Ray zou toetreden tot de familie. Ze zouden hem voortdurend zien. Tot hun dood. Of emigratie.

Waar was Katie mee bezig? Kinderen bepaalden zelf wat ze deden, dat wist hij ook wel. Het was al moeilijk genoeg om ze groente te laten eten. Maar trouwen met Ray? Ze had filosofie gestudeerd. En die vent in Leeds die zich bij haar in de auto had gedrongen. Ze had de politie een stuk van zijn oor gegeven.

Jacob verscheen in de deuropening met een broodmes. ‘Ik ben een lolifant en ik ga de trein pakken en... en... en... en dit is mijn slaganden.’

Katie trok haar wenkbrauwen op. ‘Ik weet niet of dat wel zo’n goed idee is.’

Jacob rende gillend van plezier de keuken weer in. Katie verdween door de deur achter hem aan. ‘Kom hier, apenkoek.’

En George was alleen met Ray.

Rays broer zat in de gevangenis.

Ray werkte bij een technisch bedrijf dat high-spec freesmachines voor nokkenassen maakte. George had geen flauw idee wat dat waren.

‘Zo.’

‘Zo.’

Ray sloeg zijn armen over elkaar. ‘En, hoe gaat het met het atelier?’

‘Het is nog niet ingestort.’ George sloeg zijn armen over elkaar, besepte dat hij Ray nadeed en haalde ze weer los. ‘Niet dat er veel valt in te storten.’

Ze zwegen een hele lange tijd. Ray verschoof drie kiezelsteentjes op de tuintegels met de punt van zijn rechterschoen. George z’n maag maakte een hoorbaar geluid.

Ray zei: ‘Ik weet wat je denkt.’

Een kort, gruwelijk moment dacht George dat dit misschien waar was.

‘Dat ik gescheiden ben en zo.’ Hij tuitte zijn lippen en knikte langzaam. ‘Ik ben een bofkont, George. Dat weet ik. Ik zal voor je dochter zorgen. Daar kun je gerust op zijn.’

‘Mooi,’ zei George.

‘Wij willen het graag betalen,’ zei Ray, ‘als jullie geen bezwaar hebben. Jullie hebben het tenslotte al een keer moeten doen.’

‘Nee. Dat horen jullie niet te betalen,’ zei George, die blij was dat hij een beetje op zijn strepen kon gaan staan. ‘Katie is onze dochter. Wij moeten ervoor zor-

gen dat we in stijl afscheid van haar nemen.’ Afscheid van haar nemen? Het was toch geen begrafenis?

‘Top,’ zei Ray.

Dat Ray uit de arbeidersklasse kwam en een vrij sterk noordelijk accent had, was niet zo’n punt. George was geen snob, en wat Rays achtergrond ook was, gezien zijn auto en Katies beschrijvingen van hun huis was hij bepaald niet slecht terechtgekomen.

Het voornaamste probleem, vond George, was Rays omvang. Hij zag eruit als de vergrote versie van een gewoon mens. Hij bewoog zich langzamer dan andere mensen, zoals de grotere dieren in de dierentuin. Giraffen. Buffels. Hij liet zijn hoofd zakken als hij een deur door moest en had wat Jamie onaardig maar treffend ‘wurgershanden’ had genoemd.

In vijfendertig jaar aan de zelfkant van de industrie had George met allerlei mannelijke mannen gewerkt. Grote mannen, mannen die met hun tanden een bierflesje openmaakten, mannen die mensen hadden gedood bij militaire operaties, mannen die, zoals Ted Monk het zo alleraardigst had verwoord, alles naaiden wat los en vast zat. En al had hij zich nooit helemaal thuis gevoeld in hun gezelschap, geïntimideerd was hij zelden geweest. Maar als Ray op bezoek kwam, kreeg hij hetzelfde gevoel dat hij bij de vrienden van zijn oudere broer had toen hij veertien was, het vermoeden dat er een geheime mannelijkheidscode bestond waarvan hij niet op de hoogte was.

‘Huwelijksreis?’

‘Barcelona,’ zei Ray.

‘Leuk,’ zei George, die even niet meer wist in welk land dat lag. ‘Heel leuk.’

‘Ik hoop het,’ zei Ray. ‘In die tijd van het jaar is het vaak wat koeler.’

George vroeg hoe het op Rays werk ging en Ray zei dat ze een bedrijf in Cardiff hadden overgenomen dat horizontale centers voor machines maakte.

En het was goed. George kon met de korte, snedige repliek over elektrisch gereedschap komen als het moest. Maar het was alsof je een schaap was in het kerstspel. Hoeveel applaus je ook kreeg, een waardige rol werd het nooit en je wilde nog steeds naar huis vluchten om een boek over fossielen te gaan lezen.

‘Ze hebben grote klanten in Duitsland. Het bedrijf wou dat ik naar München zou gaan pendelen. Dat heb ik gauw afgekapt. Dat lijkt me duidelijk.’

De eerste keer dat Katie hem had meegenomen, was Ray met zijn vinger langs het cd-rek boven de televisie gegaan en had gezegd: ‘Dus u bent een jazzfan, meneer Hall’, en voelde George zich alsof Ray een stapel pornobladen boven water had gehaald.

Jean verscheen aan de deur. ‘Ga je je voor het eten nog opfrissen en aankleden?’

‘Ik zie je zo,’ zei George tegen Ray. En weg was hij, de keuken door, de trap op en de betegelde rust van de afsluitbare badkamer in.